

บันทึก

เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง
(กรณีเงินทุนลงหุ้นของ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร)

กระทรวงการคลังได้มีหนังสือที่ กค.๐๕๐๙/๒๕๐๖ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๒๑ ขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า กระทรวงพาณิชย์ได้มีหนังสือถึงกระทรวงการคลังว่า ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทองได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖ ตามคำขอ ที่ ๗๐๑/๒๕๑๖ เพื่อขอจดทะเบียน พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ออกจากผู้เป็นหุ้นส่วน โดยเหตุถอนเงินทุนลงหุ้นจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ออกทั้งหมด แต่ก่อนที่จะได้มีการรับจดทะเบียนดังกล่าว ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สสร.๔๐/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ เรื่อง การสอบสวนทรัพย์สินของจอมพล ถนอม กิตติขจร และคณะ ดังนั้น กรมทะเบียนการค้าจึงได้สั่งการให้ระงับการจดทะเบียนไว้เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว บัดนี้ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง ได้มีหนังสือร้องขอให้ดำเนินการพิจารณาจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างฯ ตามคำขอที่ ๗๐๑/๒๕๑๖ ให้เสร็จสิ้นไปโดยให้เหตุผลว่า พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ได้ถอนเงินทุนลงหุ้นทั้งหมดออกไปก่อนคำสั่งอายัดทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรี ดังนั้น กระทรวงพาณิชย์จึงขอทราบฯ หากกรมทะเบียนการค้าจะพิจารณาให้ดำเนินการรับจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงสีไฟแหลมทอง ตามคำขอที่ ๗๐๑/๒๕๑๖ ต่อไปจะกระทำหรือไม่

กระทรวงการคลังจึงขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาในประเด็นสองข้อ คือ

(๑) ตามที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทองอ้างว่า พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ได้ออกจากห้างฯ โดยถอนเงินทุนลงหุ้นไปก่อนคำสั่งอายัดทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรี แต่ยังมีได้รับการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนจากนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดขอนแก่นนั้น ในทางกฎหมาย พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ยังมีสภาพเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงสีไฟแหลมทอง หรือไม่

(๒) ในกรณีดังกล่าว กระทรวงการคลังยังมีกรรมสิทธิ์เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงสีไฟแหลมทอง หรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๓) ได้พิจารณาปัญหาเรื่องนี้และฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงการคลังและผู้แทนกระทรวงพาณิชย์แล้ว มีความเห็นดังนี้

สำหรับปัญหาข้อแรก ข้อเท็จจริงปรากฏจากเอกสารหลักฐานว่า พันเอก ณรงค์ กิตติขจร เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง โดยมีเงินทุนลงหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนได้ตกลงทำสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ โดยลงลายมือชื่อผู้เป็นหุ้นส่วนครบหมดทุกคนรวมทั้ง พันเอก ณรงค์ กิตติขจร เพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วน คือให้ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ออกจากหุ้นไปโดยเหตุที่ว่า พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ได้ถอนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ที่นำมาลงทุนเข้าหุ้นคืนไปหมดแล้ว และตกลงมอบให้นายมานะ สุริยภูมิ หุ้นส่วนผู้จัดการ นำสัญญานี้ไปจดทะเบียน และนายมานะได้ไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนตามสัญญาดังกล่าวต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖ ตามคำขอที่ ๗๐๑/๒๕๑๖ ต่อมาสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดขอนแก่น ได้ส่งเรื่องให้กรมทะเบียนการค้าพิจารณา แต่กรมทะเบียนการค้ายังมิได้พิจารณาสั่งการในเรื่องนี้ ก็พอมีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สสร.๔๐/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ ให้อายัดทรัพย์สินทุกประเภทของ จอมพล ถนอม กิตติขจรและคณะ ซึ่งรวมถึง พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ด้วย กรมทะเบียนการค้าจึงได้สั่งการให้ระงับการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนคือให้ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ออกจากหุ้นส่วนตามคำขอที่ ๗๐๑/๒๕๑๖ ดังกล่าวไว้

ในกรณี พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ที่เป็นปัญหาอยู่นี้ ข้อเท็จจริงยังได้ความต่อไปว่าเมื่อนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่ง ที่ สสร.๔๐/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ ให้อายัดทรัพย์สินทุกประเภทของ จอมพล ถนอม กิตติขจรและคณะ ซึ่งรวมถึง พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการสอบสวนการได้มาซึ่งทรัพย์สินฯ ได้มีคำสั่ง ที่ ๕/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ ให้บริษัทห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือบุคคลใด ซึ่งเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ จอมพล ถนอม กิตติขจรและคณะ เป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วน หรือมีอำนาจในการสั่งจ่ายเงินหรือทรัพย์สิน รายงานการถือหุ้น หุ้นกู้หรือการเป็นหุ้นส่วนต่อคณะกรรมการสอบสวนฯ ภายในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ แต่คณะกรรมการสอบสวนฯ ได้รับรายงานจาก นายมานะ สุริยภูมิ หุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง ว่า พันเอก ณรงค์ กิตติขจร มีเงินทุนลงหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง เป็นจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ภายหลังวันที่คณะกรรมการสอบสวนฯ กำหนด คือภายหลังวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๖ คณะกรรมการสอบสวนฯ จึงได้รายงานเรื่องที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง หลีกเลียง และฝ่าฝืนคำสั่งโดยไม่มาแจ้งในกรณีที่ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร มีหุ้นส่วนอยู่ด้วยให้คณะกรรมการสอบสวนฯ ทราบภายในกำหนด ไปให้อธิบดีกรมตำรวจดำเนินการ แต่นายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาให้ยุติเรื่องนี้ เพราะเห็นว่า นายมานะ สุริยภูมิ ไม่มีเจตนาปิดบังหุ้นส่วนดังกล่าว และในที่สุดก็ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สสร.๓๙/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๗ ให้นำหุ้นส่วนของ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง เข้าเป็นทรัพย์สินที่ถูกอายัดและตกเป็นของรัฐ โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ แต่เนื่องจากห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทอง ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๖ ตามคำขอที่ ๗๐๑/๒๕๑๖ ซึ่งเป็นวันก่อนจะมีคำสั่งนายกรัฐมนตรี

ที่ สสร.๔๐/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ ให้อายัดทรัพย์สินของ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ทั้งนี้ โดยอาศัยสัญญาลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ ที่ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนยินยอมพร้อมใจกันตกลงทำขึ้นเพื่อให้ พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ออกจากหุ้นส่วน ดังนั้น ปัญหาในเบื้องต้นจึงมีว่า สัญญาหุ้นส่วนแก้ไขเพิ่มเติมของห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงสีไฟแหลมทอง ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๖ ดังกล่าวนี้นี้ มีผลใช้บังคับได้หรือไม่

สำหรับปัญหาข้อนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๓) เห็นว่า เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยห้างหุ้นส่วนจำกัดแล้วจะเห็นได้ว่า การทำสัญญาของผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดนั้น กฎหมายได้แยกผลของสัญญาไว้สองลักษณะ คือ ผลของสัญญาในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเองและผลของสัญญาที่จะมีต่อบุคคลภายนอก หลักการดังกล่าวนี้เห็นได้ชัดจากบทบัญญัติมาตรา ๑๐๘๖^๑ วรรคหนึ่ง ซึ่งได้บัญญัติไว้มีความว่า ข้อตกลงกันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเพื่อจะเปลี่ยนแปลงประเภททรัพย์สินที่ลงหุ้นก็ดีหรือเพื่อจะลดจำนวนลงหุ้นแห่งผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดก็ดี จะยังไม่มีผลแก่บุคคลภายนอกจนกว่าจะได้จดทะเบียน ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา ๑๐๘๖ นี้ได้ยอมให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทำการตกลงกันลดจำนวนลงหุ้นได้ และในวรรคสองของมาตราเดียวกันนี้เองก็ยังบัญญัติไว้ด้วยว่า ข้อตกลงในเรื่องดังกล่าวแม้จะได้จดทะเบียนแล้วก็ตาม จะมีผลแต่เพียงเฉพาะหนี้ของห้างหุ้นส่วนที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นภายหลังเวลาที่ได้จดทะเบียนแล้ว เท่านั้น

หลักการตามมาตรา ๑๐๘๖ นี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๓) มีความเห็นว่า มีผลใช้บังคับรวมถึงการถอนหุ้นจากห้างหุ้นส่วนได้ด้วย เพราะการถอนหุ้นก็มีลักษณะเดียวกับการลดจำนวนหุ้นนั่นเอง เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนได้ตกลงยินยอมหมดด้วยกันทุกคนตามมาตรา ๑๐๓๒^๒ ให้หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งถอนหุ้นได้ซึ่งมาตรา ๑๓๐๒ นี้ได้นำมาใช้บังคับแก่กรณีห้างหุ้นส่วนจำกัดโดยอนุโลมตามมาตรา ๑๐๘๐^๓ การถอนหุ้นย่อมมีผลใช้บังคับในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเองได้ สำหรับส่วนได้เสียและผลประโยชน์ของบุคคลภายนอกก็ได้รับความคุ้มครองอยู่แล้วตามมาตรา ๑๐๘๖ ดังกล่าวข้างต้น

^๑ มาตรา ๑๐๘๖ ข้อซึ่งตกลงกันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายเพื่อจะเปลี่ยนแปลงประเภททรัพย์สินที่ลงหุ้น หรือเพื่อจะลดจำนวนลงหุ้นแห่งผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดคนหนึ่งคนใดนั้น ท่านว่ายังไม่มีผลแก่บุคคลภายนอกจนกว่าจะได้จดทะเบียน

เมื่อได้จดทะเบียนแล้วไซ้ ข้อตกลงนั้น ๆ ก็ย่อมมีผลแต่เพียงเฉพาะแก่หนี้อันห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นภายหลังเวลาที่ได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น

^๒ มาตรา ๑๐๓๒ ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมแห่งห้างหุ้นส่วนหรือประเภทแห่งกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะมีข้อตกลงเป็นอย่างอื่น

^๓ มาตรา ๑๐๘๐ บทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากมิได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปโดยบทบัญญัติแห่งหมวด ๓ นี้ ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย

ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดนั้นมีอยู่หลายคนด้วยกัน ท่านให้ใช้บทบัญญัติสำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญเป็นวิธีบังคับในความเกี่ยวพันระหว่างคนเหล่านั้นเอง และความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นกับห้างหุ้นส่วน

ข้อเท็จจริงในกรณีที่เป็นปัญหานี้ ถ้านายทะเบียนยอมรับจดทะเบียนเสียตั้งแต่แรกตามกฎหมายกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๓ ตรี^๔ และคำสั่งสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางที่ ๒/๒๕๑๖ ข้อ ๑.๕^๕ แล้ว ปัญหานี้ย่อมไม่เกิดขึ้น กล่าวคือ

๑.๕ การรับจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วน (คำขอแบบ ทบ. ๓๐๔ และ ทบ.๓๐๑) ของห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลที่มีการลงทุนด้วยเงินแต่เพียงอย่างเดียว เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนเดิมถึงแก่กรรม หรือมีกรณีพิพาทระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน เรื่องก็เป็นอันเสร็จเด็ดขาด และคณะกรรมการจะไม่มีสิทธิเรียกเงินรายนี้ได้ แต่เมื่อปรากฏว่ายังมีได้มีการจดทะเบียนการถอนหุ้นของพันเอก ณรงค์ กิตติขจร ดังนั้น ห้างหุ้นส่วนจำกัดอันเป็นนิติบุคคลก็ดี หรือผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนก็ดี จึงไม่สามารถนำสัญญาที่ตกลงกันเองมาอ้างต่อคณะกรรมการสอบสวนการได้มาซึ่งทรัพย์สินซึ่งตั้งขึ้นตามคำสั่ง ที่ สสร.๔๐/๒๕๑๖ ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ และนิติบุคคลคือห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทองยังคงต้องรับผิดชอบในการจัดหาเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท อันเป็นของพันเอก ณรงค์ กิตติขจรให้แก่รัฐ ส่วนเมื่อห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทองได้นำเงินจำนวนดังกล่าวมาให้แก่รัฐแล้วผู้เป็นหุ้นส่วนหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวจะไปเรียกร้องเอาจากบุคคลที่ทำให้ห้างหุ้นส่วนเสียหายได้หรือไม่เพียงไรนั้น ก็เป็นกรณีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดจะต้องดำเนินการเรียกร้องต่อไปฉะนั้นสภาพการเป็นหุ้นส่วนของพันเอก ณรงค์ กิตติขจรในห้างหุ้นส่วนจำกัดนี้จึงต้องแยกพิจารณาออกเป็นสองลักษณะ คือความผูกพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเอง กับความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนปัญหาข้อสอง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายกองที่ ๓) เห็นว่า เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากข้อแรก กล่าวคือ เมื่อวินิจฉัยว่าสัญญาเปลี่ยนแปลงผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งยังมีได้มีการจดทะเบียนการถอนหุ้นของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้นั้น (พันเอก ณรงค์ กิตติขจร) ย่อมไม่สามารถนำมาอ้างต่อบุคคลภายนอกได้ดังกล่าวในปัญหาข้อแรกแล้ว ฉะนั้นกระทรวงการคลังซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจึงเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีไฟแหลมทองแทนพันเอก ณรงค์ กิตติขจร ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ สสร.๓๙/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๑๗

^๔ ข้อ ๓ ตรี ในเขตจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ ให้จัดตั้งสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดขึ้นในสำนักงานพาณิชย์จังหวัด และให้พาณิชย์จังหวัดเป็นนายทะเบียน เพื่อปฏิบัติงานทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัทซึ่งมีสำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่อยู่ในความดูแลของพาณิชย์จังหวัดนั้น

๕

ฯลฯ

ฯลฯ

เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามมติที่ประชุมพาณิชย์จังหวัดทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๖ นายทะเบียนกลางอนุมัติให้นายทะเบียนสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดทุกสำนักงานรับผิดชอบดำเนินงานรับจดทะเบียนงานบางอย่างได้โดยไม่ต้องจัดส่งคำขอจดทะเบียนไปให้สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลางสั่งการก่อน โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

ฯลฯ

ฯลฯ

(ลงชื่อ) วัฒนา รัตนวิจิตร
(นายวัฒนา รัตนวิจิตร)
กรรมการร่างกฎหมายประจำ
รักษาราชการแทน รองเลขาธิการฯ
ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
พฤษภาคม ๒๕๖๑